

МЕТОДИ ТАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОЇ СИСТЕМНОСТІ ТА НАПРЯМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Ігор Ігорович БОРДАН,

*аспірант ЗВО «Міжнародний
університет бізнесу і права»*

«Методи поліцейської діяльності, – твердить В.Б. Любчик, – це способи та засоби цілеспрямованого впливу на свідомість і поведінку громадян, а також на діяльність підприємств та організацій в інтересах підтримання публічної безпеки і порядку та реалізації прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Застосування того чи іншого методу залежить від об'єкта впливу та конкретної ситуації» [1, с. 167].

Із наведеного визначення випливає, що під методами тактичного забезпечення поліцейської діяльності доцільно розуміти не лише інструменти впливу, а насамперед нормативно обумовлені моделі професійної поведінки поліцейських у конкретних оперативно-службових ситуаціях, які визначають порядок організації, координації та реалізації їхніх повноважень з урахуванням рівня загрози та характеру обстановки. Йдеться, насамперед, про дії: а) в умовах ускладнення оперативної обстановки; б) під час забезпечення публічної безпеки під час масових заходів; в) при реагуванні на заяви та повідомлення про резонансні злочини і події; г) у разі введення спеціальних оперативних планів та проведення відповідних операцій («Перехват», «Хвиля», «Сирена», «Заручник», «Грім», «Набат» тощо).

Після скасування Статуту патрульно-постової служби міліції – системного нормативного акту, який комплексно закріплював тактичні моделі поведінки працівників органів внутрішніх справ у різних ситуаціях службової діяльності, – вітчизняна правотворча практика пішла шляхом фрагментарного закріплення відповідних моделей на рівні окремих підзаконних відомчих нормативно-правових актів.

Відтак, фактично йдеться про нормативну диференціацію методів поліцейської діяльності за напрямками служби (оперативне реагування на кримінальні правопорушення та інші події, охорона публічної безпеки й порядку, конвоювання, охорона об'єктів різних форм власності на договірних засадах, і т.д.), що, з одного боку, сприяло спеціалізації правового регулювання, а з іншого – зумовило наукову дискусію щодо системності такого підходу.

Суть дискусії полягає в оцінці ефективності моделі, за якої тактичні алгоритми дій розпорошені у відомчих інструкціях. Зокрема, Одним із прихильників комплексного та системного підходу до вирішення зазначеної проблематики є В.В. Сокурєнко, який наголошує, що «сучасні виклики та загрози ... вимагають системного реагування, адекватної

трансформації системи органів поліції, оптимізації системи управління органами поліції, а також включення цієї системи у сферу політичних пріоритетів держави» [2, с. 13].

Цілком очевидно, що сутність окресленої позиції проявляється у необхідності переосмислення підходів до нормативного закріплення тактичних моделей поведінки працівників Національної поліції – від розпорошеної інструктивної регламентації до більш системної, структурованої та узгодженої моделі правового забезпечення.

З іншого боку зарубіжна поліцейська правотворча практика (насамперед, європейська та американська), розвивалася дещо в іншому напрямі, коли значна увага приділяється нормативному закріпленню стандартизованих протоколів тактичної поведінки (standard operating procedures, tactical protocols).

Зокрема, у документі Tactical Response and Operations Standard for Law Enforcement Agencies [3] стандарти тактичної поведінки та оперативні процедури структуровані у декількох системних розділах, які формують цілісну модель реагування правоохоронних підрозділів.

По-перше, визначається понятійний апарат та класифікація тактичних підрозділів (зокрема, SWAT різних рівнів, Tactical Response Teams), а також встановлюються їхні обов'язкові функціональні спроможності. Окремо регламентуються алгоритми дій первинних нарядів до прибуття спеціалізованих сил, включаючи порядок встановлення периметра, ізоляції зони інциденту, збору первинної розвідувальної інформації та передачі управління силами і засобами.

По-друге, у стандарті деталізуються вимоги до підготовки та практичної реалізації тактичних сценаріїв, серед яких: звільнення заручників; реагування на барикадування; снайперська підтримка; виконання наказів підвищеного ризику; комплексне оперативне планування спеціальних заходів тощо.

Сутнісною перевагою такого протокольно-стандартного підходу є те, що він не обмежується декларативним визначенням повноважень або загальних принципів застосування сили, а пропонує структуровані алгоритми дій для нестандартних та кризових ситуацій, включно з варіантами розвитку подій, відхиленнями від початкового (затвердженого) плану проведення операції та порядком прийняття рішень у разі раптової зміни обстановки. Фактично йдеться про нормативно закріплену модель «управління невизначеністю», що мінімізує ризики імпровізації та підвищує передбачуваність професійної поведінки персоналу.

Маємо констатувати, що у вітчизняній системі правового регулювання подібна деталізація відсутня: чинні нормативно-правові акти здебільшого визначають повноваження, загальні підстави та межі застосування поліцейських заходів, проте не містять систематизованих тактичних протоколів реагування на ускладнення обстановки або відхилення від початкового плану проведення поліцейської операції.

На цій підставі, доцільним вбачається прийняття підзаконного відомчого нормативно-правового акту МВС України – Стандарти тактичного реагування Національної поліції України (Додаток), який має узагальнити й систематизувати тактичні алгоритми дій підрозділів поліції «першого дотику»; порядок передачі управління підрозділам поліції спеціального призначення; вимоги до оперативного планування; варіанти реагування у разі зміни оперативної обстановки або виникнення непередбачуваних факторів.

Висновки. Отже, підбиваючи підсумки цього дослідження, вважаємо за доцільне визначити «методи тактичного забезпечення поліцейської діяльності», як урегульовані нормами адміністративного права, організаційно та процедурно структуровані алгоритми тактичних дій поліцейських підрозділів та їх посадових осіб у типових та екстремальних ситуаціях службової діяльності, спрямовані на мінімізацію ризиків, забезпечення безпеки поліцейських та громадян і досягнення заздалегідь визначеного правомірного результату.

Проведений аналіз наукової літератури та нормативно-правових актів у сфері поліцейської діяльності дозволив здійснити типологізацію методів тактичного забезпечення поліцейської діяльності на такі групи: а) організаційно-координаційні; б) ситуативно-процедурні; в) ризик-орієнтовані; г) превентивно-примусові.

Список використаних джерел

1. Любчик В. Б. Методи поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству дільничним офіцером поліції // Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 08 лип. 2022 р.). Одеса : Гельветика, 2022. С. 166–169.
2. Управління органами Національної поліції України : підручник / О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Стильна типографія, 2017. 580 с.
3. Tactical Response and Operations Standard for Law Enforcement Agencies. Thornton, CO : National Tactical Officers Association, 2018. 48 p. URL: <https://lnk.ua/mNBm7BxVG>.